

Austriju« i prof. dra Theodora Veitera iz Feldkirchena, »Pravni status hrvatske narodne grupe u Austriji — de iure i de facto«. Oba autora slažu se u ocjeni da Austrija nije potpuno izvršila odredbe čl. 7 Državnog ugovora iz 1955. Prema referatu prof. Veitera hrvatska manjina nema vlastite srednje škole, hrvatski nije službeni sudski i upravni jezik, nema topografskih napisa na hrvatskom jeziku, hrvatskih emisija na radiju i televiziji i dr. Oba autora smatraju da je reguliranje tih problema dug, koji Austrija još uvijek nije ispunila prema Gradišćanskim Hrvatima. U diskusiji o tim problemima čuli su se glasovi da u borbi za poboljšanje svoga položaja Gradišćanski Hrvati nisu imali dovoljnu podršku svoje stare domovine. Ali su izražena mišljenja da će se ta podrška povećati, kao što pokazuje aktivnost u posljednjih nekoliko godina. U cjelini gledan, Bečki simpozij o Gradišćanskim Hrvatima postavio je niz ozbiljnih problema za čije rješenje će se trebati angažirati ne samo u Austriji nego i kod nas. Svi materijali simpozija bit će objavljeni u posebnom zborniku na hrvatskom i njemačkom jeziku.

Zlatko Čepo

ZNANSTVENI SKUP »DALMACIJA 1943«

U Splitu je 5—7. prosinca 1973. održan znanstveni skup »Dalmacija 1943«, koji su organizirali Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije u Splitu, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske u Zagrebu, Institut za hrvatsku povijest Sveučilišta u Zagrebu i Vojnoistorijski institut u Beogradu.

Velik broj (više od 50) podnesenih saopćenja i raznovrsnost njihova sadržaja svakako su osnovno obilježje toga skupa, koji je okupio znatan broj poznatijih jugoslavenskih povjesničara NOB-a, a uz njih i priličan broj sudionika revolucije u Dalmaciji. Sagledavanje brojnih problema iz razdoblja 1943. godine u Dalmaciji putem istraživačkih radova i memoarskih zapisa potvrdilo je još jednom ispravnost i uspješnost takva pristupa, kad je riječ o najnovijoj povijesti. Rezultati znanstvenika nalaze u mnogo čemu dopunu u zapamćenjima sudionika, a svi zajedno daju zanimljiv i koristan poticaj raspravljanju o brojnim više-manje složenim i još neobjašnjenim pitanjima. Ubuduće treba samo težiti da takav pristup bude što bolje organiziran, a tome, dakako, pomažu dosad stečena brojna i raznovrsna iskustva, kojima značajan prinos daje i ono sa simpozija u Splitu.

S obzirom na brojnost i raznovrsnost sadržaja referata, najprikladnije ih je konstatirati po određenim tematskim skupinama.

Saopćenja Fabijana Trge (Osnovne karakteristike narodnooslobodilačke borbe u Dalmaciji u drugoj polovini 1943) i Ivana Jelića (Komunistička partija u Dalmaciji 1943) imala su na neki način uvodni značaj, jer im je zadaća bila da na osnovi dosadašnjih istraživanja pokušaju cjelovitije ukazati na osnovne probleme razvoja NOB-a na području Dalmacije u toku 1943. godine. Riječ je o godini koja je ispunjena kvalitetnim promjenama u razvoju NOB-a i rata općenito, pa je neminovno morala imati i značenje prekretnice u razvojnoj liniji NOB-a u Dalmaciji. U tom pogledu neke značajnije momente razvoja NOB-a u

Dalmaciji u cjelini razmatraju i referati Hodimira Sirotkovića (Dalmacija 1943. u dokumentima ZAVNOH-a) i Vjeke Omašića (Narodnooslobodilački odbor Dalmacije 1943—45).

Razmatranje vojno-strategijskog položaja Dalmacije i značenja NOB-a u njoj u širim razmjerima razvoja rata u Sredozemlju bilo je tema nekoliko referata, čija je vrijednost, uz ostalo, što se temelje na uvidu u najnoviju britansku i američku građu (Dušan Biber, Britanski dokumenti o planiranju savezničkog iskrcavanja na istočnu obalu Jadrana; Nikola Anić, Vojno-strategijski položaj Dalmacije i savezničko planiranje u Sredozemlju sredinom 1943; Bill Deakin, Britanska politika prema Jugoslaviji, kraj 1942 — rujan 1943; G. M. Slavin, Narodnooslobodilačka borba u Hrvatskoj u svjetlu sovjetske štampe 1941—43). Također su posebni referati pridonijeli sagledavanju mjesta Dalmacije u razvoju NOB-a na čitavoj našoj jadranskoj obali (Vinko Antić, Hrvatsko primorje i Istra u rujnu 1943; Anđelko Kalpić, Povezanost Hrvatskog primorja s Dalmacijom u jesen 1943. i početkom 1944; Đuro Vujović, Crnogorsko primorje u doba kapitulacije Italije).

Posebnu i brojnu skupinu referata činili su oni o problemima politike okupacionih sila i kvisinga na području Dalmacije. U njima je ukazano na niz novih momenata u politici fašističke Italije prema Dalmaciji (Dragovan Šepić, Slom fašističkih planova u Dalmaciji; Mario Pacor, Dalmacija u ideologiji i akciji talijanskih nacionalista i demokrata 1914—1945; Agnes Godo, Odras kapitulacije Italije i događaja u Dalmaciji u jesen 1943. u mađarskim dokumentima), zatim na politiku Nijemaca (Muharem Kreso, Organizacija njemačke okupacione uprave u Dalmaciji 1943; Kažimir Pribilović, Formiranje njemačke ratne mornarice na Jadranu; Nikola Živković, Eksploatacija i uništenje rudarskih i industrijskih postrojenja na području Dalmacije od strane italijanskih i nemačkih okupatora 1941—1943), politiku NDH (Fikreta Jelić-Butić, Dalmacija u politici NDH nakon kapitulacije Italije; Mladen Colić, NDH i kapitulacija Italije u Dalmaciji — vojni aspekt; Neva Žurić-Scotti, Odnosi NDH i Italije u Dalmaciji 1941—1943), politiku četnika (Vojmir Kljaković, Četnici u Dalmaciji 1941—43; Vinko Branica, Suradnja četnika s Nijemcima u Dalmaciji i na Tromeđi) i drugih snaga (Milica Bodrožić, Neki aspekti o ulozi građanskih stranaka Dalmacije tokom 1943).

Što se tiče razmatranja razvoja NOB-a u pojedinim dijelovima Dalmacije, treba ukazati na to da su samo neki bili prilično zastupljeni, dok o nekima nije bilo zasebno riječi, što je na neki način i pokazatelj sadašnjega istraživačkog interesa za pojedine lokalitete u Dalmaciji. Glavna pažnja posvećena je Splitu u vrijeme kapitulacije Italije (Leon Geršković, Ustanak u Splitu 1943; Drago Gizdić, Ulazak prvih partizana u Split 1943; Slavko Odić, Obrana Splita u septembru 1943). Ostali referati odnose se, uglavnom, na sjeverni i južni dio Dalmacije (Valentin Uranija, Zadar za vrijeme krize fašizma i kapitulacije Italije; Gojko Jakovčev, Sjeverna Dalmacija u danima kapitulacije Italije; Miroslav Ujdurović, Biokovsko-neretvansko područje sredinom 1943; Veselko Huljić, Uloga Visa u NOP-u 1943; Marko Andrijić, Korčula 1943). Toj skupini pripada i zanimljiv referat Rafaela Brčića: Neke karakteristike razvoja NOP-a u livanjskom području i veza s Dalmacijom 1942—43.

Samom pak stvaranju i razvoju Narodnooslobodilačke vojske u Dalmaciji posvećeno je tek nekoliko referata, koji pridonose potpunijem osvjetljavanju nekih pitanja iz sklopa sadržaja prethodnih saopćenja (Viktor Kučan, Dalma-

tinski borci u bici na Sutjesci; Obrad Egić, Formiranje IX dalmatinske divizije; Dragutin Grgurević, XIX dalmatinska divizija i suradnja ličkih i dalmatinskih partizana; Jovan Vasiljević, Stvaranje mornarice NOVJ, Todor Radošević, Partizanski odred »Plavi Jadran« 1943).

Posebna je pažnja poklonjena sudjelovanju omladine u NOB-u na području Dalmacije (Slobodan Žarić, Revolucionarni omladinski pokret u Dalmaciji 1941—1945; Petar Kačavenda, Omladina Dalmacije u NOP-u 1943; Tonči Šitin, Značenje Prve oblasne konferencije USAOH-a za Dalmaciju 1943). Jedan se referat odnosi zasebno na sudjelovanje žena (Marija Sentić-Žaknić, Razvoj i rad AFŽ-a u Dalmaciji 1943. i učesće žena Dalmacije u narodnooslobodilačkoj borbi), a nekoliko njih razmatraju neke druge aspekte i momente (Milan Obradović, Obavještajna služba i sistem bezbjednosti NOP-a u Dalmaciji 1943; Hrvoje Tartalja, Snabdijevanje lijekovima dalmatinskih partizana prije i poslije formiranja VIII korpusa; Milan Miladinović, Moralne vrijednosti boraca Dalmacije u NOR-u i revoluciji; Mate Barbić, Dalmatinski zbjeg u južnoj Italiji 1943—1946).

Skup u Splitu posebno je obilježje dobio u skupini referata posvećenih pitanjima kulture i umjetnosti u NOB-u na području Dalmacije. Ti su referati, bez sumnje, ukazali na potrebu sve većeg istraživanja jedne značajne komponente u jugoslavenskoj revoluciji (Živko Jeličić, Konferencija kulturnih radnika na Hvaru 1943; Stipe Gunjača, Zaštita spomenika kulture za vrijeme narodnooslobodilačke borbe u Dalmaciji; Cvito Fisković, Dalmatinski spomenici u toku rata; Mihajlo Ogrizović, Kulturno-prosvjetni rad na oslobođenom području Dalmacije od 1941. do kraja 1943; Silvije Bombardelli, Glazba u narodnooslobodilačkoj borbi u Dalmaciji; Nevenka Božanić-Bezić, Ilegalna izložba literarnih umjetnika u Splitu 1943; Nikola Slavica, Izdavačka djelatnost u NOR-u 1943. u Dalmaciji; Olga Maruševski, Likovna oprema ilegalne štampe u Dalmaciji 1943; Ante Palavršić, Scensko-umjetnička djelatnost jugoslavenskog zbjega u Egiptu).

Naslovi tih referata, bez sumnje, pokazuju da je znanstveni skup u Splitu imao neobično širok i bogat sadržaj rada. To potvrđuje i raznovrsnost diskusije u kojoj je sudjelovao velik broj sudionika skupa. Svakako, treba poželjeti da Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije što prije izda zbornik materijala toga skupa, jer će to biti još jedan važan prinos proučavanju i upoznavanju naše narodnooslobodilačke borbe.

Ivan Jelić

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SIMPOZIJ U NEUDÖRFLU

Austrija, 17—19. IV 1974.

U povodu 100-godišnjice osnivanja Socijaldemokratske stranke Austrije, uoči službene proslave, održan je međunarodni znanstveni skup. Organizator simpozija, Međunarodno udruženje historičara radničkog pokreta (»Internationale Tagung der Historiker der Arbeiterbewegung«) pozvalo je na suradnju i historičare iz zemalja bivše Austro-Ugarske, odnosno suradnike ustanova, članica toga udruženja.